

11. modul: Kultúra és esendőség, védtelenség

Jegyzetek a modulhoz

A kultúra és az esendőség, vulnerabilitás komplex koncepciók, amelyeknek nincsen mindenki által elfogadott egységes meghatározása és értelmezése. Ennél is bonyolultabb feladat, ha a kettőt összekapcsoljuk és egy olyan meghatározási keretet keresünk, amely nem minősítő, ítélező, figyelembe veszi a különféle érzékenységeket, ehhez több mind körültekintő kifejtés szükséges.

Bevezetés: Hogyan vezessék fel a trénerek a foglalkozást?

A lehetséges definíciók meghatározásával érdemes kezdeni, mindkét fogalom, illetve a köztük lévő kapcsolat szerint. A különböző megközelítési lehetőségek bemutatásával ösztönözzük a résztvevőket a vitára, és saját meghatározásaik, álláspontjuk, tapasztalataik kifejtésére.

4. dia: Kommentáljuk a kultúra definíciós lehetőségeit

A kultúrát a legszélesebb értelemben célszerű kezelni. A Minnesotai Egyetem Kutató és Nyelvészeti Központja meghatározása szerint: a kultúra viselkedési módok és interakciók közösen elfogadott mintázata, kognitív konstrukciók és értelmezések, amelyeket a szocializáció során sajátítunk el. Ezek a közös mintázatok adják az adott csoport önazonosságát, identitását, és különböztetik meg őket más csoportoktól.

A kultúrának számtalan lehetséges definíciója létezik:

<http://carla.umn.edu/culture/definitions.html>

5-6. Dia: kommentáljuk az esendőség, védtelenség, vulnerabilitás lehetséges definícióit

A WHO (ENSZ Egészségügyi Világszervezet) szerint ez a fogalom "a fizikai sérülés, károsodás vagy gazdasági veszteség esélyét hordozza. (...) A védtelen, vulnerábilis csoportokban gyakran találunk gyerekeket, nőket (pl. várandós nőket, anyákat), időseket, és/ vagy másokat, akik súlyos fizikai vagy mentális problémákkal, fogyatékossgal küzdenek eleve. (...) Az emberek védtelen, vulnerábilis csoportjai, akiknek rajtuk kívülálló okokból nincs egyenlő esélyű hozzáférésük, lehetőségük más csoportokkal összevetve, vagy olyanok, akik fokozottan ki vannak téve egészségügyi kockázatoknak, gyakran olyankor, mikor az alapvető szükségleteik kielégítése a cél.¹

Az ENSZ Katasztrófaveszélyt Csökkentő Irodája mindeközben úgy definiál, hogy a védtelenség, vulnerabilitás olyan jellemzője vagy feltételrendszere egy

---

¹ World Health Organization (2016): The Health and Environment Lexicon: Multi-Language Glossary of Health & Environment Terminology

közöségnek, rendszernek, ami növeli a veszélyek káros hatásait.² A szegénység, kiszolgáltatottság, gyengeség tovább növeli a védtelenség veszélyét.³

A Nemzetközi Vöröskereszt és Vörös Félhold Társaságok úgy határozzák meg, mint az egyének vagy csoportok csökkentett, gyenge kapacitásait egy természeti vagy emberek által előidézett katasztrófával való megküzdésre, ellenállásra és az abból való felépülésre. A koncepció relatív és dinamikus. A leggyakrabban a szegénységgel kötik össze, minthogy az esendőségnek, védtelenségnek egyik leginkább meghatározó mozzanata, de akkor is gyakori, ha emberek elszigeteltek, bizonytalanok, nem érzik magukat biztonságban, védekezésre képtelenek, és veszélyeknek, stressznek, sokkoló eseményeknek vannak kitéve.⁴

A védtelenség, vulnerabilitás mértéke és formája változó és különböző formákat és mélységet jelent a különféle országokban, kontextus függő. Ez azt is jelenti, hogy relatív fogalom, egy sokarcú folyamat a megküzdési képesség, reziliencia és a teljes kiszolgáltatottság között.

A vulnerabilitásnak, védtelenségnek, esendőségnek ugyancsak számtalan meghatározása lehetséges:

<https://www.weadapt.org/knowledge-base/vulnerability/vulnerability-definitions>

9-10. dia: Adjunk hozzá speciális kommentárt

A jelenlegi stratégiák és programok nem elég hatékonyak a marginalizált vagy kirekesztett gyerekeknek és fiataloknak a szükségletei kielégítése esetében. Számukat kb. 140 millióra becsülik, ők azok, akik nem járnak iskolába, nagy részük lány, és/vagy fogyatékos gyerek. (90%-ig az alacsony, közepes jövedelmű országokban él, és ennek 85%-a Afrikában van) Számtalanul nagy azoknak a gyerekeknek a száma, akik nem férnek hozzá a minőségi oktatáshoz. Ezért is elengedhetetlen, hogy legyen megfelelő információ, ismerje mindenki a befogadó, inkluzív oktatás szükségességét, hogy ennek érdekében minden lépés megtörténjen, csakúgy, mint a szabadidős, sport, művészeti és más tevékenységekhez, és a minőségi tanuláshoz. Ezek ugyanis a főárambeli, többségi kultúra szerves részeit képezik, és ezek szolgálják a közösségi befogadáshoz vezető utat.

11. dia: Adjunk hozzá speciális kommentárt

A PISA felmérésekről alkotott vélemény nem feltétlenül egyezik mindenkiével, vitassuk meg.

---

² United Nations Office for Disaster Risk Reduction

³ Stefan Dercon (2007): VULNERABILITY: Investigating the threat of child poverty, UNICEF Innocent Research Center, Florence

⁴ International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies

15. dia: Adjunk hozzá speciális kommentárt

Fogyatékoság – sokféle előítélet, ignorálás, diszkrimináció, és a kultúrához való korlátozott hozzáférés:

- ▶ A világ lakosságának 15%-a, több mintegy milliárd ember él valamilyen fogyatékosággal, és közülük 110-190 millió számára kifejezetten nehézségeket okoz a mindennapi életben való részvétel a fogyatékoságról szóló világjelentés adatai szerint.
- ▶ A fogyatékos gyerekek számát 93 és 150 millió közé teszi az ENSZ Egészségügyi Világszervezete, különböző források összevetése alapján.⁵
- ▶ A 2004-ben készült a fogyatékoság globális érintettsége jelentés szerint a 0-14 évesek körében 5,1% (mintegy 93 millió gyerek) érintett enyhébb vagy súlyosabb és 0,7% vagy másképpen 13 millió gyerek él súlyos nehézségekkel.

16. dia: Adjunk hozzá speciális kommentárt

A fogyatékos gyerekekkel kapcsolatos néhány adat.

A "fogyatékos gyerek" fogalmán ebben az anyagban olyan 18 évesnél fiatalabb gyerekeket értünk, akiknek Fogyatékosággal élő személy minden olyan személy, aki hosszan tartó fizikai, értelmi, szellemi vagy érzékszervi károsodással él, amely számos egyéb akadállyal együtt korlátozhatja az adott személy teljes, hatékony és másokkal egyenlő társadalmi szerepvállalását (A Fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezmény, 1. cikk)

17. dia: Adjunk hozzá speciális kommentárt

Fogyatékos gyerekekkel szembeni erőszak

A Fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezmény az első nemzetközi jogi kötelezettséget jelentő dokumentum, ami minimum szabályokat ír elő a fogyatékosággal élő személyek jogairól, és az első emberi jogi egyezmény, amelyet az EU ratifikált, Az Egyezményt 2009 november 26.-án fogadta az az Európai Tanács, és 2011 január 22.-én lépett életbe.

Valamennyi európai uniós tagország aláírta az Egyezményt, Finnország, Írország és Hollandia még nem ratifikálta. 23 európai uniós ország aláírta a fakultatív jegyzőkönyvet, és közülük 21 ratifikálta is.⁶

⁵ WHO, Világjelentés a fogyatékoságról, World Health Organization, 2011, www.who.int/disabilities/world_report/2011/en/

⁶ https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=IV-15&chapter=4&lang=en

Az Európa Tanács Fogyatékosügyi Akcióterve 2006-2015⁷

Az Akcióterv célja, hogy erősítse a fogyatékkal élő emberek jogainak és teljeskörű társadalmi részvételének elérését – javítva az érintettek életminőségét 2006-2015 között.

A terv olyan gyakorlati eszközt nyújtott a tagországoknak, amely iránymutatást ad a stratégiák kidolgozásához a fogyatékos emberek teljeskörű társadalmi részvételéhez és a fogyatékoság kérdését valamennyi szakpolitika és program szerves részévé teszi.

Az Európai Bizottság/Európai Fogyatékosügyi Stratégiája 2010-2020⁸: Megújított elkötelezettség az akadálymentes Európa felé.

2010 november 15.-én az Európai Bizottság egy új stratégiát fogadott el annak érdekében, hogy a különféle akadályok megszüntetésével megelőzhető legyen a fogyatékos személyek egyenlőségen alapuló társadalmi részvétele.

18. dia: Adjunk hozzá speciális kommentárt

Intézményes ellátás: a családon kívüli gondoskodás ezen formája (gyakran nagylétszámú) bentlakásos intézményekben történik, amelyek nem a gyerekek fejlődési szükségleteire szerveződnek, és nem hasonlítanak a családi vagy lakásotthonos formákhoz, klasszikus intézményes jellemzőkkel rendelkeznek (személytelenség, merev rutin, csoportos ellátás, szociális izoláció, függőség, számon kérhetőség, felelősség hiánya).

20. dia: Adjunk hozzá speciális kommentárt

A gyermekkori és fiatalkori lélektani traumák összefüggenek a migrációval, kikényszerített migrációval, menedékkéréssel. A trauma a kultúrák keretében értelmezendő, mert a kulturális kontextusa van, amely meghatározza az életpasztaátokat, így a traumatikus jellegűeket is.⁹

Referenciák, szakirodalom:

1. Center for Advance Research on Language Acquisition
<http://carla.umn.edu/culture/definitions.html>
2. World Health Organization (2016): The Health and Environment Lexicon: Multi-Language Glossary of Health & Environment Terminology
<http://apps.who.int/thelexicon/exportpdf.php?detail=2598&lang=en>
3. United Nations Office for Disaster Risk Reduction
<https://www.unisdr.org/we/inform/terminology>

⁷ http://www.prae.hu/prae/gyosze.php?menu_id=102&jid=8&jaid=47

⁸ <http://eur-lex.europa.eu/%20LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0636:FIN:HU:PDF>

⁹ Elizabeth Batista-Pinto Wiese (2010): Culture and Migration: Psychological Trauma in Children and Adolescents

4. Stefan Dercon (2007): VULNERABILITY: Investigating the threat of child poverty
<https://www.unicef-irc.org/datasets/vulnerability.pdf>
5. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies
<http://www.ifrc.org/en/what-we-do/disaster-management/about-disasters/what-is-a-disaster/what-is-vulnerability/>
6. World Health Organization (2011) World Report on Disability
http://www.who.int/disabilities/world_report/2011/report.pdf
7. Convention on the Rights of Persons with Disabilities
8. Council of Europe Disability Action Plan 2006-2015
https://www.coe.int/t/dg4/majorhazards/activites/2013/DIDRR/Action_Plan_CoE_Easy_to_Read_13nov08_EN.pdf
9. European Commission/ European Disability Strategy 2010-2020: A Renewed Commitment to a Barrier-Free Europe
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0636:FIN:en:PDF>
10. Anne Kielland and the World Bank's OVC Thematic Group (2004)
<http://info.worldbank.org/etools/docs/library/164047/pdf/ovc.pps>
<http://textlab.io/doc/9798240/orphans-and-vulnerable-children>
11. UNESCO (2005): Guidelines for Inclusion: Ensuring Access to Education for All
<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001402/140224e.pdf>
12. Elizabeth Batista-Pinto Wiese (2010): Culture and Migration: Psychological Trauma in Children and Adolescents
<http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1534765610388304>